اعتراض‌ها به بدهی بدهکاری با نیم بدهکار هفتاد درصدی مالیات ارزش‌افزوده هم نیمه‌کاره ماند

بدهکاران نیمی از بدهی بدهکاری خود را پرداختند و نیمی دیگر همچنان بدهکار ماند

گزارش از نیلوفر بهارستانی

بدهکاری با نیم بدهکاری آغاز شد و با نیم بدهکار پایان یافت. این جمله‌ای است که بسیاری از فعالان اقتصادی برای توصیف سرنوشت طرح «بخشودگی جریمه‌های مالیات بر ارزش‌افزوده» به کار می‌برند. طرحی که قرار بود دست‌کم هفتاد درصد از مبالغ جریمه‌های انباشته‌ی این مالیات را ببخشد و بدهکاران را تشویق کند تا بدهی اصلی خود را پرداخت کنند. اما پس از گذشت نزدیک به یک سال از اجرای آن، تنها حدود ۴۸ درصد از بدهکاران واجد شرایط از آن استفاده کرده‌اند و بخش بزرگی از بدهی‌ها همچنان روی دست دولت و بدهکاران مانده است.

طرح از ابتدا با ابهام‌های زیادی همراه بود. در متن اولیه‌ی لایحه‌ی بودجه‌ی سال گذشته، تنها از «کاهش جریمه‌های غیرقابل وصول» سخن رفته بود و هیچ عددی در میان نبود. وقتی لایحه به مجلس رسید، نمایندگان تلاش کردند دامنه‌ی بخشودگی را مشخص کنند و سرانجام عددی میان ۶۰ تا ۷۰ درصد پذیرفته شد. اما هنوز معلوم نبود چه کسانی می‌توانند از این تخفیف بهره‌مند شوند. برای بسیاری از بدهکاران، حتی کسانی که تمایل داشتند بدهی خود را تسویه کنند، روشن نبود که آیا اصلاً مشمول طرح می‌شوند یا نه.

این ابهام‌ها تنها به متن قانون محدود نماند. در مرحله‌ی اجرا نیز مشکلات تازه‌ای پدید آمد. سامانه‌ی الکترونی که قرار بود درخواست‌ها را ثبت کند، در هفته‌های نخست دچار اختلال‌های مکرر شد و بسیاری از مؤدیان ناچار شدند چند بار به دفاتر خدمات مالیاتی مراجعه کنند تا یک فرم ساده را ثبت کنند. در برخی شهرستان‌ها، از جمله شهرهای کوچک‌تر استان‌های مرزی، تنها یک یا دو کارشناس مالیاتی مسئول رسیدگی به همه‌ی پرونده‌های بخشودگی بودند و صف‌های طولانی در برابر ادارات تشکیل شد. بسیاری از بدهکاران کوچک که گردش مالی اندکی دارند، ساعت‌ها وقت صرف کردند تا بفهمند آیا اصلاً مشمول طرح هستند یا نه.

مشکل تنها دیوانسالاری نبود. بخش بزرگی از بدهی‌های انباشته مربوط به دوره‌ای بود که بسیاری از بدهکاران دیگر فعالیت نمی‌کردند یا حتی نشانی دقیقی از آنان در دست نبود. برای این گروه، بخشودگی جریمه بدون پرداخت اصل بدهی چندان جذابیتی نداشت. در مقابل، شرکت‌های فعال که با نقدینگی تنگ روبه‌رو بودند، دقیقاً همین بخش از بدهی را سنگین می‌دیدند. به گفته‌ی چند حسابدار رسمی، بسیاری از موکلان آنان حاضر بودند جریمه‌ها را بپردازند، به شرط آن‌که اصل بدهی به اقساط طولانی‌مدت تبدیل شود. اما طرح چنین امکانی را پیش‌بینی نکرده بود.

در نخستین ماه‌های اجرا، مسئولان وعده دادند که با «بسته‌های تکمیلی» مشکلات را برطرف می‌کنند. از جمله وعده شد که مهلت ثبت‌نام تا پایان آذر تمدید شود و دستورالعمل‌های روشن‌تری برای کارشناسان صادر شود. اما تا امروز تنها مهلت تمدید شده است و بسیاری از بدهکاران هنوز نمی‌دانند که آیا پرونده‌شان در صف بررسی است یا رد شده است. به گفته‌ی برخی از آنان، حتی پیامک‌های اطلاع‌رسانی سامانه نیز دیر یا زود ارسال می‌شود و گاه با چند هفته تأخیر.

در مقابل، گروهی از بدهکاران بزرگ توانستند از طرح بیشترین بهره را ببرند. شرکت‌هایی که بدهی‌هایشان به دلیل توقف فعالیت یا ورشکستگی عملاً وصول‌ناشدنی بود، با پرداخت بخش اندکی از مبلغ اصلی، پرونده‌های سنگینی را بستند. برای این شرکت‌ها، طرح نه یک فرصت، بلکه یک تسویه‌ی ناگزیر بود. اما همین گروه نیز از سرعت پایین اجرا گلایه دارند. به گفته‌ی آنان، بسیاری از پرونده‌ها ماه‌ها بدون پاسخ مانده‌اند و هیچ‌کس نمی‌داند چه زمانی نوبت به آن‌ها می‌رسد.

منتقدان طرح می‌گویند که بخشودگی گسترده، بدون ضمانت اجرای قوی، می‌تواند انگیزه‌ی پرداخت را در آینده کاهش دهد. به همین دلیل، در متن قانون شرط‌هایی برای محرومیت بدهکاران متخلف از بخشودگی‌های آینده گذاشته شده است. اما تا امروز هیچ‌یک از این شرط‌ها اجرا نشده و هیچ بدهکاری از این بابت مجازات نشده است. به گفته‌ی برخی حقوقدانان، همین بلاتکلیفی خود به یکی از مشکل‌های اصلی طرح تبدیل شده است.

در مجموع، بدهکاری با نیم بدهکار نشان می‌دهد که بدون اعتماد متقابل میان دولت و مؤدیان، هیچ طرح تشویقی به‌تنهایی کافی نیست. بدهکاران حاضر نیستند بدهی‌هایی را که خود آن‌ها را قابل وصول نمی‌دانند، به‌طور کامل بپردازند، و دولت نیز نمی‌خواهد با بخشودگی‌های پی‌درپی، انگیزه‌ی پرداخت را از بین ببرد. تا زمانی که این اعتماد ترمیم نشود، بسیاری از طرح‌های مشابه در آینده نیز با همین بن‌بست روبه‌رو خواهند شد.

(مطالب ادامه در صفحه‌های دیگر)

اعتراض‌ها به بدهی بدهکاری با نیم بدهکار هفتاد درصدی مالیات بر ارزش‌افزوده هم نیمه‌کاره ماند؛ صدها هزار بدهکار تنها نیمی از بدهی خود را پرداختند

بدهکاران نیمی از بدهی بدهکاری خود را پرداختند و نیمی دیگر همچنان بدهکار ماند

گزارش از نیلوفر بهارستانی

بدهکاری با نیم بدهکاری آغاز شد و با نیم بدهکار پایان یافت. این جمله‌ای است که بسیاری از فعالان اقتصادی برای توصیف سرنوشت طرح «بخشودگی جریمه‌های مالیات بر ارزش‌افزوده» به کار می‌برند. طرحی که قرار بود دست‌کم هفتاد درصد از مبالغ جریمه‌های انباشته‌ی این مالیات را ببخشد و بدهکاران را تشویق کند تا بدهی اصلی خود را پرداخت کنند. اما پس از گذشت نزدیک به یک سال از اجرای آن، تنها حدود ۴۸ درصد از بدهکاران واجد شرایط از آن استفاده کرده‌اند و بخش بزرگی از بدهی‌ها همچنان روی دست دولت و بدهکاران مانده است.

طرح از ابتدا با ابهام‌های زیادی همراه بود. در متن اولیه‌ی لایحه‌ی بودجه‌ی سال گذشته، تنها از «کاهش جریمه‌های غیرقابل وصول» سخن رفته بود و هیچ عددی در میان نبود. وقتی لایحه به مجلس رسید، نمایندگان تلاش کردند دامنه‌ی بخشودگی را مشخص کنند و سرانجام عددی میان ۶۰ تا ۷۰ درصد پذیرفته شد. اما هنوز معلوم نبود چه کسانی می‌توانند از این تخفیف بهره‌مند شوند. برای بسیاری از بدهکاران، حتی کسانی که تمایل داشتند بدهی خود را تسویه کنند، روشن نبود که آیا اصلاً مشمول طرح می‌شوند یا نه.

این ابهام‌ها تنها به متن قانون محدود نماند. در مرحله‌ی اجرا نیز مشکلات تازه‌ای پدید آمد. سامانه‌ی الکترونی که قرار بود درخواست‌ها را ثبت کند، در هفته‌های نخست دچار اختلال‌های مکرر شد و بسیاری از مؤدیان ناچار شدند چند بار به دفاتر خدمات مالیاتی مراجعه کنند تا یک فرم ساده را ثبت کنند. در برخی شهرستان‌ها، از جمله شهرهای کوچک‌تر استان‌های مرزی، تنها یک یا دو کارشناس مالیاتی مسئول رسیدگی به همه‌ی پرونده‌های بخشودگی بودند و صف‌های طولانی در برابر ادارات تشکیل شد. بسیاری از بدهکاران کوچک که گردش مالی اندکی دارند، ساعت‌ها وقت صرف کردند تا بفهمند آیا اصلاً مشمول طرح هستند یا نه.

مشکل تنها دیوانسالاری نبود. بخش بزرگی از بدهی‌های انباشته مربوط به دوره‌ای بود که بسیاری از بدهکاران دیگر فعالیت نمی‌کردند یا حتی نشانی دقیقی از آنان در دست نبود. برای این گروه، بخشودگی جریمه بدون پرداخت اصل بدهی چندان جذابیتی نداشت. در مقابل، شرکت‌های فعال که با نقدینگی تنگ روبه‌رو بودند، دقیقاً همین بخش از بدهی را سنگین می‌دیدند. به گفته‌ی چند حسابدار رسمی، بسیاری از موکلان آنان حاضر بودند جریمه‌ها را بپردازند، به شرط آن‌که اصل بدهی به اقساط طولانی‌مدت تبدیل شود. اما طرح چنین امکانی را پیش‌بینی نکرده بود.

در نخستین ماه‌های اجرا، مسئولان وعده دادند که با «بسته‌های تکمیلی» مشکلات را برطرف می‌کنند. از جمله وعده شد که مهلت ثبت‌نام تا پایان آذر تمدید شود و دستورالعمل‌های روشن‌تری برای کارشناسان صادر شود. اما تا امروز تنها مهلت تمدید شده است و بسیاری از بدهکاران هنوز نمی‌دانند که آیا پرونده‌شان در صف بررسی است یا رد شده است. به گفته‌ی برخی از آنان، حتی پیامک‌های اطلاع‌رسانی سامانه نیز دیر یا زود ارسال می‌شود و گاه با چند هفته تأخیر.

در مقابل، گروهی از بدهکاران بزرگ توانستند از طرح بیشترین بهره را ببرند. شرکت‌هایی که بدهی‌هایشان به دلیل توقف فعالیت یا ورشکستگی عملاً وصول‌ناشدنی بود، با پرداخت بخش اندکی از مبلغ اصلی، پرونده‌های سنگینی را بستند. برای این شرکت‌ها، طرح نه یک فرصت، بلکه یک تسویه‌ی ناگزیر بود. اما همین گروه نیز از سرعت پایین اجرا گلایه دارند. به گفته‌ی آنان، بسیاری از پرونده‌ها ماه‌ها بدون پاسخ مانده‌اند و هیچ‌کس نمی‌داند چه زمانی نوبت به آن‌ها می‌رسد.

منتقدان طرح می‌گویند که بخشودگی گسترده، بدون ضمانت اجرای قوی، می‌تواند انگیزه‌ی پرداخت را در آینده کاهش دهد. به همین دلیل، در متن قانون شرط‌هایی برای محرومیت بدهکاران متخلف از بخشودگی‌های آینده گذاشته شده است. اما تا امروز هیچ‌یک از این شرط‌ها اجرا نشده و هیچ بدهکاری از این بابت مجازات نشده است. به گفته‌ی برخی حقوقدانان، همین بلاتکلیفی خود به یکی از مشکل‌های اصلی طرح تبدیل شده است.

در مجموع، بدهکاری با نیم بدهکار نشان می‌دهد که بدون اعتماد متقابل میان دولت و مؤدیان، هیچ طرح تشویقی به‌تنهایی کافی نیست. بدهکاران حاضر نیستند بدهی‌هایی را که خود آن‌ها را قابل وصول نمی‌دانند، به‌طور کامل بپردازند، و دولت نیز نمی‌خواهد با بخشودگی‌های پی‌درپی، انگیزه‌ی پرداخت را از بین ببرد. تا زمانی که این اعتماد ترمیم نشود، بسیاری از طرح‌های مشابه در آینده نیز با همین بن‌بست روبه‌رو خواهند شد.

(مطالب ادامه در صفحه‌های دیگر)

پیمانه ۴ ۲۴ مهر ۱۴۰۲ ۹ آبان ۲۰۲۳ پیمانه